

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Anna Leena Neering

**VÕIMALIK KARISTUSÕIGUSLIK VASTUTUS RAIE EEST LINDUDE
PESITSUSAJAL**

Uurimistöö

Juhendaja

dr iur Paavo Randma

Tartu

2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	2
1. KESKKOND JA VASTUTUS	4
1.1. Keskkonna mõiste	4
1.2. Keskkonnavastutus	5
1.2.1. Avalik-õiguslik vastutus.....	6
1.2.2. Karistusõiguslik vastutus	8
2. LINDUDE PESITSUSAJAL TOIMUV RAIE KUI VÄÄRTEGU	10
2.1. Lindude pesitsusajast.....	10
2.2. Lindude pesitsusajal toimuvast raiest	10
2.3. Looduskaitseeadusega ette nähtud väärteovastutus	12
2.3.1. Objekttiivsest koosseisutasandist	12
2.3.2. Subjekttiivsest koosseisutasandist.....	13
2.3.3. Metsateatise õiguslikust tähendusest.....	15
3. LINDUDE PESITSUSAJAL TOIMUV RAIE KUI KURITEGU	17
3.1. Spetsiaalsuspõhimõtte kohaldatavusest.....	17
3.2. Puude ja põõsaste raie ebaseaduslikkus.....	18
3.3. Oluline kahju keskkonnale	20
3.3.1. Keskkonnakahju sisustamine	20
3.3.2. Keskkonnakahju ulatuse hindamine.....	21
3.4. Küsimus tahtlusest.....	23
KOKKUVÕTE	24
SUMMARY	27
KASUTATUD KIRJANDUS	31
LISA. E-KIRI ASKO LÕHMUSELT	36

SISSEJUHATUS

Käesoleva uurimistöö eesmärk on analüüsida, kas lindude pesitsemisajal toimuv metsaraie on kooskõlas looduskaitseaduse¹ (LKS) § 55 lg 6¹ p-des 1 ja 2 sätestatud nõuetega ning eitava vastuse korral käsitleda võimalike karistusõiguslike vastutuse vormide kohaldumist.

LKS § 55 lg 6¹ p 1 näeb ette, et looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine on keelatud ning sama sätte p-st 2 tulenevalt ei ole lubatud ka looduslikult esinevate lindude häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Nimetatud sätte nõuetest võib erandeid teha üksnes Keskkonnaameti (KeA) loal ning LKS § 55 lg-s 3 sätestatud juhtudel, mis puudutavad eelkõige inimese elu, tervise ja vara ohutuse tagamist, kuid ka õppe- või teadusotstarvet. Seetõttu on alates 2002. aastast peetud riigimetsas 15. aprillist kuni 15. juunini kestvat kevadsuvist raierahu.² Üleriigilist raierahu senini kehtestatud ei ole, kuigi mittetulundusorganisatsioonid ja kodanikuühendused, sh Eesti Ornitoloogiaühing (EOÜ) ja Eesti Loomakaitse Selts, on asjakohase pöördumise teinud ka keskkonnaministrile³, kelle pädevuses on metsaseaduse⁴ (MS) § 40 lg 10 järgi piirata loomastiku kaitseks sigimisperioodil raieid mitme rindegaga puistus ja segapuistus 15. aprillist 15. juunini. Seejuures on viidatud ka vajadusele raierahu perioodi pikendada suve lõpuni, sest poegade hooldamine kestab mitmetel linnu- ja ka loomaliikidel selle ajani.

Tulenevalt suurest tõenäosusest lindude pesitsemisajal raiega lindude pesakondi kahjustada, on töö autori arvates vajalik hinnata ka kevadsuvisel perioodil toimuva metsaraiega kaasnevat võimalikku vastutust. LKS § 74³ lg 1 kehtestab väärteovastutuse looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtliku hävitamise ja kahjustamise või pesade kõrvaldamise eest. Seejuures näeb aga ka karistusseadustiku⁵ (KarS) § 356 ette vastutuse puude või põõsaste ebaseadusliku raie eest, kui sellega on tekitatud oluline kahju keskkonnale. Kuivõrd väärtegu on võrreldes kuriteoga kehtestatud eriseadusega, siis on vajalik analüüsida, kas ja kuivõrd saab lähtuvalt spetsiaalsuspõhimõttest (*lex specialis derogat legi generali*), mille kohaselt tuleb eeliskohaldada eriseadust üldseaduse ees, praktikas rakendada KarS §-s 356 toodud koosseisu.

Töö jaguneb kolme peatükki, mille eesmärk on anda ülevaade nii keskkonnavastutusest laiemalt kui ka analüüsida üksikasjalikumalt lindude kahjustamisega seonduvat

---

¹ Looduskaitseadus. – RT I 2004, 38, 258.

² RMK pressiteade. Esmaspäeval algab riigimetsas raierahu 12.04, aprill 2019.

³ Eesti Metsa Abiks kodanikuühenduse pöördumine keskkonnaminister Rene Kokki poole, mai 2019.

⁴ Metsaseadus. – RT I 2006, 30, 232.

⁵ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364.

probleemistikku. Esimene peatükk piiritleb sissejuhatavalt keskkonna mõiste ning käsitleb üldiseid keskkonnavastutuse põhimõtteid ja karistusõiguse kui *ultima ratio* kohaldamise põhjendatust. Järgnevas peatükis analüüsitakse lindude pesitsusajal toimuvat raiet LKS-ga ette nähtud väärteo kontekstis. Viimaks käsitletakse küsimust kriminaalvastutuse kohaldumise võimalikkusest, sh spetsiaalsuspõhimõtte kohaldumist. Töö mahu piiratuse tõttu on fookus üksnes eraõiguslikes suhetes tekkival vastutusel ning keskkonnale tekkiva kahju all peetakse silmas üksnes lindudele tekitatud kahju.

Pesitsusaegse raierahu kontseptsiooni pakkus välja EOÜ linnukaitsekomisjon Asko Lõhmuse juhtimisel juba 1999. aastal.⁶ Alates 2002. aastast kehtib raierahu riigimetsades, seda aga üksnes osades metsatüüpides ja kaks kuud. Muutuvate riigikogu koosseisudega ei ole suudetud siiani üle-eestilist raierahu kehtestada, MS § 40 muutmise seaduse eelnõu 420 SE⁷ läbis küll esimese lugemise, kuid langes koosseisu volituste lõppemisega välja. Seejuures on murettekitav, et valdav enamus Eesti metsalindudest pesitseb aprillist juulini ja linnu jaoks ei ole pesa tegemisel vahet, kas tegemist on riigi- või erametsaga. Samuti eelistavad pesitsevad linnud jääda märkamatuks, sest nad ei soovi, et nende pesad oleks hõlpsasti leitavad. Mistõttu ongi aktuaalne käsitleda LKS § 55 lg 6¹ mittetäitmisega kaasnevat vastutust, sest suure tõenäosusega on ilma eriteadmisteta linnutundja kevadsuvistele raietele kaasamata juba tegemist vähemasti kaudse tahtluse tasandil teemakohaste seaduste eesmärkidega vastuollu minekuga.⁸

---

⁶ Lõhmus, A. Kevadsuvised raied – uue moe kriitika. Eesti Loodus 4, 2000.

⁷ Metsaseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 420 SE.

⁸ Eesti Ornitoloogiaühing. Pesitsusaegne raie on lindude tahtlik surmamine. 23. mai 2018.

1. KESKKOND JA VASTUTUS

1.1. Keskkonna mõiste

Keskkonnaõigusest rääkides on vältimatult vajalik sisustada esmalt keskkonna mõiste. Kõige üldisemas ja lihtsamas tähenduses esindab keskkond kõike, mis inimest ümbritseb, sh ka vaimset ja sotsiaalset keskkonda.⁹ See mõiste jääb aga keskkonna kui õigushüve piiritlemisel liialt avaraks. Kuigi Eesti keskkonnaõiguses kasutatakse läbivalt keskkonna mõistet, siis selle legaaldefiniitsioon seadustes puudub.

Viiteid keskkonna piiritlemise püüdlustele leiab keskkonnaseadustiku üldosa seadusest¹⁰ (KeÜS). KeÜS § 24 lg 2 p-des 1 ja 2 esitatud keskkonnateabe definitsioon käsitleb mitteamendavas loetelus keskkonna elementidena õhku, atmosfääri, vett, pinnast, maad, maastikke ja looduslikke alasid, nagu märg-, ranna- ja merealad, looduslikku mitmekesisust ja looduse koostisosasid ning nende vastastikust toimet. Keskkonnaelemente mõjutavate teguritena käsitletakse aineid, energiat, müra, vilkuvat valgust, vibratsiooni, kiirgust ja jäätmeid. Keskkonnaorganisatsiooni mõiste määratluse kohaselt KeÜS § 31 järgi peetakse keskkonnakaitseks looduskeskkonna kaitset, aga ka keskkonnaelementide kaitset inimese tervise ja heaolu tagamise eesmärgil, samuti looduse ja loodusliku kultuuripärandi uurimist ja tutvustamist. Eeltoodu valguses tuleb keskkonnana KeÜS mõttes käsitada füüsilist keskkonda, eelkõige aga looduskeskkonda.

Samas, kuna loodus- ja tehiskeskkonna vahele on raske piiri tõmmata, siis on keskkonna mõistega hõlmatud siiski vähemasti ka tehiskeskkonna looduslähedasemad osad, nagu näiteks linnapargid. Samuti hõlmab mõiste loodusliku kultuuripärandi, nagu põlispuud ja ohvrikivid. Sellele viitab nii KeÜS § 1 p 1, mille kohaselt on seaduse eesmärgiks muu hulgas kultuuripärandi kaitse, kui ka KeÜS § 31 lg 2, mille kohaselt peetakse keskkonnakaitse edendamiseks ka loodusliku kultuuripärandi uurimist ja tutvustamist.¹¹

Ehkki keskkonna legaaldefiniitsiooni andmine on keeruline, siis on maailmas seaduseid, kus selle poole on püüeldud. Ühendkuningriigi 1990. aasta keskkonnakaitse seaduses defineeritakse keskkonda kui õhku, vett ja pinnast.¹² Uus-Meremaa 1986. aasta keskkonnaseaduses tähistatakse mõistega keskkond i. ökosüsteeme ja nende koostisosi, ii. kõiki looduslikke ja füüsilisi ressursse, iii. piirkonna füüsilisi omadusi ja tunnuseid, mis panustavad piirkonna

---

⁹ Relve, K. – Lopman, E, Vaarmari, K (toim). Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommentaarid. 2. täiendatud väljaanne. SA Keskkonnaõiguse Keskus 2015 (edaspidi: KeÜSK), 2. jao sissejuhatus, p 3.

¹⁰ Keskkonnaseadustiku üldosa seadus. – RT I 28.02.2011, 1.

¹¹ Relve, K. KeÜSK, 2. jao sissejuhatus, p 3.1-3.2.

¹² Environmental Protection Act 1990.

väärtustamise ning iv. sotsiaalseid, majanduslikke, esteetilisi ja kultuurialaseid tingimusi, mis ise mõjutavad keskkonda või mida mõjutavad muutused keskkonnas.¹³

Olenemata keskkonna ühtse määratluse puudumisest on üldine suundumus keskkonna mõiste sisu avardamisele ja üha uute valdkondade lisandumisele keskkonnakaitse sfääri. Nõndanimetatud klassikalise looduskaitse kõrvale, mis tegeleb peamiselt liikide ja nende elupaikade kaitsega, on nüüdseks keskkonnaõiguse kehtivusalasse lisandunud keskkonnaohtlikud tehnoloogiad ja tooted, tähelepanuväärne osa tarbijakaitsest ning sellised spetsiifilised valdkonnad nagu biotehnoloogiaga seotud keskkonnariskide kontroll või geneetiliste ressursside kaitse.¹⁴

Kokkuvõttes on keskkonna mõiste piiritlemine suuresti igakordse otsustamise ja kokkuleppimise küsimus.¹⁵ Selline lähenemine võimaldab vältida liialt üksikasjaliku regulatsiooniga kaasnevat ohtu, et mingi tegevus või valdkond jäetakse kunstlikult välja. Abstraktne regulatsioon tagab keskkonnaõiguse paindliku rakendamise kõikidel kohastel juhtudel ja jätab ruumi laiendavale tõlgendamisele.¹⁶

1.2. Keskkonnavastutus

Keskkonnavastutus laiemas tähenduses hõlmab eri õigusharudesse kuuluvaid regulatsioone. Lähtuvalt vastavate normide kuuluvusest teatud õigusharusse võib keskkonnavastutust liigitada vastutuseks teisele isikule tekitatud kahju eest, vastutuseks keskkonna kui sellise (*per se*) kahjustamise eest ning süütegude eest.¹⁷ Vastavalt seega tsiviilõiguslikuks, haldusõiguslikuks ja karistusõiguslikuks keskkonnavastutuseks.¹⁸ Keskkonnavastutus kitsas tähenduses on aga haldusvastutus, mida reguleerib keskkonnavastutuse seadus¹⁹ (KeVS) ja mis põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu keskkonnavastutuse direktiivil^{20,21}. Siinkirjutaja käsitleb keskkonnavastutust selle laiemas tähenduses, analüüsides haldusõigusliku ehk avalik-õigusliku

---

¹³ Environment Act 1986.

¹⁴ Veinla, H. jt. Keskkonnaõigus. Tallinn: Juura 2016, lk 47.

¹⁵ Veinla, H. Keskkonnaõigus, lk 47.

¹⁶ Veinla, H.; Saunanen, E. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu põhialused. – Juridica 2008/9, lk 602.

¹⁷ Lopman, E.; Nymann, T. Keskkonnavastutusest keskkonnavastutuse seaduse valguses. Riigikogu Toimetised. RiTO nr 16, 2007.

¹⁸ Veinla, H. Keskkonnaõigus, lk 237.

¹⁹ Keskkonnavastutuse seadus. – RT I 2007, 62, 396.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv 2004/35/EÜ, 21. aprill 2004, keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta. – ELT L 143, lk 56.

²¹ Sein, K. Keskkonnakahjulikust tegevusest tulenevad nõuded – kas eraõiguslikud ja/või avalik-õiguslikud? – Juridica 2007/1, lk 54.

ja karistusõigusliku vastutuse olemust ja eesmäärke. Erasisikutevahelisi nõudeid seoses keskkonna kahjustamisega selles töös ei puudutata.

1.2.1. Avalik-õiguslik vastutus

Kõige kessem keskkonnavastutuse režiim tuleneb keskkonnaõigusest kui valdkondlikust haldusõigusest. Seetõttu tähistatakse keskkonnaõiguse terminiga kõige sagedamini just režiime, kus vastutuse rakendamisel on olulisel kohal avaliku võimu tegevus.²² Avalik-õigusliku keskkonnavastutuse siseselt on omakorda võimalik eristada rahalistele hüvitistele ja korraaitsele tuginevat keskkonnakahju heastamist ja KeVS-is reguleeritud keskkonnakahju *tegelikku* heastamist.

1.2.1.1. Keskkonnakahju rahaline hüvitamine

Keskkonnale kahju tekitamise ärahoidmist ja ennetamist aitab saavutada rahaline kahjuhüvitis, mis tuleb keskkonnale kahjuliku mõjuga tegevuste puhul tasuda. Kui tekitatakse kahju keskkonnale kui sellisele, siis ei ole ühtegi konkreetset kannatanut, kes võiks kahju hüvitamist nõuda. Kuna riigi ülesanne on kaitsta ja hoida keskkonda ning tagada inimeste tervisele ja heaolule vastav elukeskkond, siis on eeskätt riik keskkonna kui avaliku hüve esindaja.²³ Tegemist on avalik-õigusliku rahalise kohustusega, mis tekib avalik-õigusliku normi rikkumisest. Riigi nõue on suunatud looduskeskkonnale kui sellisele (*per se*) tekitatud kahju hüvitamisele.²⁴

Ka põhiseaduse²⁵ §-st 53 tuleneb kohustus hüvitada keskkonnale tekitatud kahju. Täpsemalt on mainitud, et kahju hüvitamise määrad ei ole ega ka pea olema üheselt seotud keskkonnaseisundi taastamise kuludega, vaid võivad sõltuda ka keskkonna parandamise alternatiivsete võimaluste maksumusest. Rahalise hüvitise määramisel tuleb arvestada kohustuse kehtestamise eesmärgi hoida ära ja heastada keskkonnale tekkivat kahju. Kahju juhtumid ja suuruse määratlevad seadused.²⁶ Siiski on sellise lähenemise puuduseks, et kahjuks loetav on tinglik ja kokkuleppeline. Samuti on rahalise kahju hüvitamise seos tekkinud kahju heastamisega nõrk, sest kahjuhüvitis ei lähe otseselt kahjustatud hüve taastamiseks (nt jahiloata küttimisel ei kasutata konkreetset summat vastava uluki populatsiooni taastamiseks).²⁷

---

²² Veinla, H. Keskkonnaõigus, lk 237.

²³ *Ibid*, lk 238.

²⁴ Riigikohtu kriminaalkollegiumi 13. novembri 2014. a otsus nr 3-1-1-67-14, p 58.

²⁵ Eesti Vabariigi Põhiseadus – RT 1992, 26, 349.

²⁶ Kask, O.; Triipan, M. – Ü. Madise, jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus: komm vlj. 4. parandatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2017(edaspidi: PSK), § 53 komm 20.

²⁷ Veinla, H., Keskkonnaõigus, lk 240.

1.2.1.2. Haldusorgani ettekirjutus ja sunnivahendid

Rahaliste kahjuhüvitiste süsteem on loodud kahju ennetama, kuid ei ole piisav kõikides valdkondades, kus oht keskkonnale või lausa keskkonnakahju ilmneb. Kui isiku käitumisega kaasneb keskkonnale kahjulik tagajärg, siis on kindlaksmääratud avaliku võimu organil nagu näiteks Keskkonnainspeksioonil (KKI) võimalik kohustada ohu põhjustanud isikut ohu likvideerima ja kahjulikud tagajärjed kõrvaldama. Näiteks võib ettekirjutusega nõuda keskkonnale ohtlike ainete kokku kogumist. Kui vastavat ettekirjutust ei täideta, siis on haldusorganil õigus kohaldada sunniraha või asendustäitmist, piiratud juhtudel ka vahetut sundi.²⁸

1.2.1.3. Keskkonnakahju heastamine vastavalt keskkonnavastutuse seadusele

Nagu eespool mainitud, tugineb KeVS Euroopa Liidu vastavasisulisele direktiivile. Seaduse eesmärk on luua õiguslikud eeldused keskkonnale tekitatud kahju heastamiseks. Nagu ka terminikasutusest nähtub, siis on rõhk kahju heastamisel, mitte hüvitamisel, mis võiks pigem viidata rahalisele hüvitisele. Eesmärk on jõuda kahjustusele eelnenud (või selle lähedase) või sellega võrdväärse olukorrani faktiliselt, mitte üksnes rahalist hüvitist tasudes mõtteliselt.²⁹ Siiski on paratamatu, et kahjustamisele eelnenud keskkonnaseisundit ei ole alati võimalik taastada. See ei peaks aga olema piisav põhjus kahju heastamisest loobuda. Hukkunud linde ei saa küll tagasi ellu äratada, kuid kahju heastamise kaudu saab luua allesjäänutele paremaid tingimusi pesitsemiseks, mis aitab kaasa lindude arvukuse taastumisele.³⁰

Keskkonnavastutuse direktiiv ning selle eeskujul ka KeVS ei hõlma keskkonda kui tervikut. Kaitstud on üksnes kaitsealused liigid ja elupaigatüübid, vesi ja pinnas, samuti kaitsealad, hoiualad, rand ja kallas.³¹ Seega ei hõlma KeVS nende liikide ja koosluste kahjustamist, mis ei ole kaitse alla võetud.³² Samuti ei hõlma seadus metsale tekitatud kahju (v.a kui mets on ühtlasi kaitstav elupaigatüübina), maapõuele tekitatud kahju (v.a pinnasekahju) ning välisõhule tekitatud kahju. Igasugune keskkonnakahju ei ole seega veel kahju keskkonnavastutuse seaduse mõttes.³³ Samuti on keskkonnavastutuse kohaldumisel nõutav, et tegemist oleks olulise

---

²⁸ *Ibid*, lk 240-241.

²⁹ Lopman, E., Nymann T., *op cit*.

³⁰ *Ibid*.

³¹ Vt direktiivi 2004/35/EÜ artikli 2 lõiget 1 ja vrd Keskkonnavastutuse seaduse § 2 lõikega 1.

³² Keskkonnavastutuse seaduse eelnõu seletuskiri. 77 SE.

³³ Sein, K., lk 56.

ebasoodsa mõjuga, mis looduskaitseaduse kohaselt on selline mõju, mis seab ohtu liigi või elupaiga soodsa seisundi saavutamise või säilitamise.³⁴

1.2.2. Karistusõiguslik vastutus

Karistusseadustikust leitavad keskkonnasüüteod on paigutatud eriosa iseseisvasse 20. peatükki, millest valdava enamuse moodustavad kuriteod. Suurem osa keskkonnasüütegusid sisalduvad aga väärtegade kujul valdkondlikes seadustes. Need on leitavad eraldiseisvast seaduse lõppu paigutatud vastutuse peatükist.

Keskkonnasüütegudega kahjustatav õigushüve on looduskeskkond, mis kuulub sarnaselt avalikule rahule, riigile ja õigusemõistmisele kollektiivhüvede hulka. Seejuures on karistusseadustiku kommentaarides rõhutatud, et karistusõigus ei kaitse mitte keskkonda *per se*, vaid üksnes inimest ümbritsevat keskkonda, et tagada tulevaste põlvete inimväärset elamistingimused. Keskkonna väärtus seisneb inimese elukvaliteedi tagamises, mistõttu ei ole olemas keskkonda kui õigushüve, vaid on üksnes inimene, kes vajab keskkonda elamisväärse elutingimusena.³⁵ Seevastu karistusseadustiku seletuskiri on kaitstavate õigushüvede loetlemisel laiem ning lisaks inimest ümbritsevale keskkonnale on õigushüvena nimetatud ka keskkonna iseväärtuse kaitse. Kokku on seletuskirjas loetletud viis õigushüve:

- „1. Õigus mitte olla ohustatud või kahjustatud sellise keskkonnasaastuse tagajärjel, mille mõju inimese tervisele on teada, ennustatav, oluline ja suhteliselt kohene;
2. Õigus mõislikule keskkonnakvaliteedile, isegi siis, kui praegu ei ole võimalik kindlaks teha, et teatud saasteallikas ohustab inimese tervist, kuna varem või hiljem ohustab kumuleerunud keskkonnasaastus inimese tervist ja elu nagunii;
3. Õigus mõistlikule keskkonnakvaliteedile, millest madalam kvaliteet ei võimaldaks keskkonda nautida ja kasutada, ehkki sellest madalama kvaliteediga ei kaasne veel kahju inimese tervisele või elule;
4. Keskkond kui väärtus iseeneses, jättes kõrvale võimaliku kahju ja ohu inimese tervisele, elule ning vähenenud võimalusele keskkonda inimese poolt kasutada [töö autori rõhutus];

---

³⁴ Lopman, E., Nymann T., *op cit.*

³⁵ Sootak, J. Kas loodusressursi kahjustamine on ühiskonnakahjulik? Eesti karistusõigus looduskeskkonna kaitsel. – *Juridica* 2007/7, lk 474-475.

5. Õigus omada kaitset vara kahjustamise eest keskkonnasaastuse poolt.³⁶

Tulenevalt ülekriminaliseerimise problemaatikast täpsustati 2015. aasta alguses jõustunud karistusseadustiku reformiga³⁷ mitme kuriteokoosseisu puhul kriminaliseerimise piiri ning kuriteo koosseisuliste tunnuste seas on seega tähtsal kohal ohu, olulise kahju ohu, olulise kahju või mõnel juhul suure kahju tekitamine. Karistusõiguses hinnatakse üldjuhul kahju suurust rahas. Siiski peaks rahalise kahju määramatuse korral lähtuma valdkonna spetsiifikast. Selline valdkonnaspetsiifiline kahju määratlemine on aga praktika puudumise tõttu ebaselge.³⁸

Karistusõiguslikku keskkonna kaitset on mõjutanud Euroopa Liit. Keskkonnakriminaalõiguse direktiiviga³⁹ on nõutav, et liikmesriikides oleksid teatud teod käsitletavad kuritegedena. Seda põhjusel, et keskkonnaalaste õigusaktide täielikku järgimist ei olnud võimalik tagada läbi teistsuguste meetmete. Vajalik oli rakendada kvaliteedilt erinevat ühiskondlikku hukkamõistu. Samuti võimaldavad ühisreeglid kriminaalkuritegude osas kasutada tõhusaid uurimis- ja abi osutamise meetodeid nii riigisiselt kui ka liikmesriikide vahel.⁴⁰ Nimetatud direktiivis on ette nähtud kriminaalõiguslik vastutus aga üksnes piiratud keskkonnavastaste tegude eest. See puudutab üksnes direktiivi artiklis 3 nimetatud käitumisi, näiteks kaitsealuste looduslike looma- või taimeliikide tapmist, hävitamist, omamist või äravõtmist, v.a juhul, kui tegemist ei ole arvestatava kogusega ning tegu ei mõjuta oluliselt liigi kaitsestaatust. Täpsem meetmete valik on jäetud liikmesriikide reguleerida, kuid sanktsioonid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Direktiiv on Eesti õigusesse üle võetud.⁴¹

Töö autori arvates on karistusõiguslik keskkonnavastutus oluline ennekõike seetõttu, et keskkond kui õigushüve on enamikul juhtudel taastumatu ressurss, mida ei anna rahalise hüvitise või heastamisega taastada. Ka tsiviil- ja haldusvastutussüsteem on vajalikud, kuid karistusõiguslik kaitse rõhutab keskkonna tähtsust ühiskonnas ning loob seeläbi väärtushinnangu, mida sotsiaalses süsteemis järgima peaks. Karistusõigusliku preventsiiooni sisu ei tohiks ole mitte eesmärgi saavutamise äärmuslike meetmetega, vaid väärtushinnangute loomine.

---

³⁶ Karistusseadustiku eelnõu seletuskiri. 119 SE.

³⁷ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 554 SE.

³⁸ Veinla, H. Keskkonnaõigus, lk 246.

³⁹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv 2008/99/EÜ, 19. november 2008, keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu. – ELT L 328, lk 28-37.

⁴⁰ *Ibid*, põhjenduspunktid 3 ja 4.

⁴¹ Veinla, H. Keskkonnaõigus, lk 246.

2. LINDUDE PESITSUSAJAL TOIMUV RAIE KUI VÄÄRTEGU

2.1. Lindude pesitsusajast

Mõningate metsalindude pesitsusperiood algab juba veebruaris, kõige hilisemad lõpetavad pesitsemise septembri keskel. Pesitsusaktiivsuse tipp-perioodiks võib pidada aega aprilli keskpaigast kuni juuli lõpuni. Ohustatud ja nn tavaliste liikide bioloogia erineb, muu hulgas on erisugune ühe pesitsustsükli (pesa ehitusest poegade lennuvõimeliseks saamiseni) pikkus. I ehk rangeima kaitsekategooria liikide pesitsustsükli keskmine pikkus on 136 päeva, II kaitsekategooria liikidel keskmiselt 84 päeva ja III kategooria liikidel üksnes 54 päeva.⁴²

Majanduskaalutlusi ja looduskaitset kõrvutades on EOÜ välja pakkunud kolm võimalikku raie te keelamise vahemikku. Linnustiku seisukohalt on optimaalne raie te keelamine vahemikus 1. aprillist kuni 31. juulini, sest võimaldab pesitsusaegset kaitset suuremale osale linnuliikidest, välja arvatud röövlinnud (kaitseks üksnes üheksat liiki 21-st). Äärmisel juhul võiks kõne alla tulla kuu võrra lühem periood 15. aprillist kuni 15. juulini, mis on küllaltki efektiivne, kuid jätab lisaks röövlindudele kaitseta ka rähnid (kuus liiki kaheksast). Vastuvõetamatu oleks aga kehtestada raierahu üksnes 1. maist kuni 30. juunini, sest see võimaldab kaitset peamiselt värvuliste ja ka neile vaid esimese pesakonna jaoks.⁴³

2.2. Lindude pesitsusajal toimuvast raie st

Ehkki lindude pesitsusajal toimuvate raie te peatamise laiem diskussioon ulatub juba vähemasti 21. sajandi algusesse⁴⁴, siis piirdub siinkirjutaja töö formaadi piiratud tõttu üksnes põgusa ning pigem lähiajaloo ülevaatega.

20. sajandi esimesel poolel puudus kevadiseks ja suviseks raieks sobiv tehnika ning kehtis suvist raie te tauniv tavaõigus. Sajandi keskpaigast kuni MS vastuvõtmiseni 9. detsembril 1998 oli suvine raie te keeld kehtestatud seadusandlikult ja kehtisid ka kirjutamata normid. Kaasaegne seadusandlus hooajalist raie te keeldu enam ei kehtesta ning kuna tehnika ei ole takistuseks, siis varutakse soojal aastaajal oluline osa kogu Eesti puidust.⁴⁵ Alates 2002. aastast on riigimetsades

---

⁴² Lõhmus, A, Eesti Ornitoloogiaühingu linnukaitsekomisjon 1999: Eesti metsalinnustiku kaitse, Tartu: 1999, lk 7.

⁴³ *Ibid*, lk 10.

⁴⁴ 17. märtsil 2000 toimus konverents „Kevadsuvised raied – poolt ja vastu“, mida korraldasid Eesti Põllumajandusülikooli (endine Eesti Maaülikool) Zooloogia ja Botaanika Instituut, Eesti Teadusagentuuri Looduskaitse komisjon ja Eesti Ornitoloogiaühing.

⁴⁵ A. Lõhmus, Eesti Ornitoloogiaühingu linnukaitsekomisjon 1999: Eesti metsalinnustiku kaitse, lk 6.

peetud kokkuleppelist kevadsuvist raierahu perioodil 15. aprillist kuni 15. juunini, seda aga siiski mitte kõikides metsatüüpides.

Riigikogu Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) fraktsioon algatas 6. aprillil 2017. aastal metsaseaduse muutmise eelnõu, eesmärgiga kehtestada üle-eestiline raierahu. Eesmärk oli muuta MS § 40 lõiget 10 ja sõnastada see ümber järgmiselt: „Loomastiku kaitseks nende sigimisperioodil ei tehta raiet ega teostata metsa väljavedu ajavahemikul 15. aprillist 15. juunini.“⁴⁶ Seaduse eelnõu eesmärk oli seletuskirja kohaselt kaitsta keskkonda looduse tärkamise ajal ning tagada linnustiku, loomastiku ja metsamuldade kaitse ning vähendada seenhaiguste levikut. Rõhutati, et vanades okaspuumetsades vajavad kaitset õõnespesitsejad linnud nagu kakud, kullilised ja maaspesitsevad kanalised. Samuti viidati, et isegi kui suudetakse metsaraiete eest põgeneda, siis jäävad raiealadele pesad ja pojad.⁴⁷

Raierahu jäi aga kehtestamata ning toonane Vabariigi Valitsus otsustas 3. mai 2017. aasta istungil MS muutmise eelnõu mitte toetada. Valitsuse seisukoha järgi on eri võimalused liikide kaitseks loodud nii looduskaitse- kui ka metsaseaduses ning muuhulgas on võimalik eriti tundlikes piirkondades loomastiku sigimisperioodil raied peatada. Kevadsuvisel raierahu laialdasemat kehtestamist ei peetud mitte niivõrd seaduse muutmise küsimuseks, vaid metsaomanike teadlikkuse tõstmisega lahendatavaks nähtuseks. Riigimetsades peetavat raierahu tervitati, kuid seadustega keelamist ei nähtud parima praktikana ning leiti, et kokkulepped ühiste väärtuste kaitsmiseks toimivad paremini kui keelud ja karistused. Metsalinnustikku puutuvalt leiti, et 2017. aasta kevadel avalikustatud OECD keskkonnaport⁴⁸ nendib, et liikide olukord Eestis on paranenud ja enam kui poolte loodusdirektiivi elupaikade ja liikide seisund on võrreldes EL keskmistega hea ning ka 2013. aasta linnudirektiivi aruande⁴⁹ kohaselt on linnustiku populatsioonitrendid Eestis stabiilsed või paranevad enamiku hinnatud liikide puhul.⁵⁰

Siiski näitab Keskkonnaagentuuri hiljutine ülevaade metsaökosüsteemi seisundi indikaatoritest, et valdav osa metsalindude indikaatoreid on märkimisväärselt kahanenud ning uuringud näevad ühe põhjusena elupaikade kadumist nii Eestis kui ka rändeteedel ja/või talvitusaladel.⁵¹ Ajavahemikul 1983-2018 on metsaga seotud linnuliikide arvukus vähenenud keskmiselt

---

⁴⁶ Metsaseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 420 SE.

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ OECD Environmental Performance Reviews: Estonia 2017. 1. märts 2017.

⁴⁹ Eesti linnudirektiivi aruanne Euroopa Komisjonile perioodi 2008-2012 kohta, 27. märts 2012, lisa 2.

⁵⁰ Riigikogu Keskkonnakomisjoni seisukoht metsaseaduse § 40 muutmise seaduse eelnõu kohta, 12.05.2017.

⁵¹ Keskkonnaagentuur. Metsaökosüsteemi seisundi hindamine pikaajaliste riiklike seirete põhjal, 2019, lk 3.

42 600-58 800 linnupaari võrra aastas.⁵² Eesti metsades pesitsevate eriti oluliste linnuliikide (nn vastutusliikide) hulgas on langeva arvukusega pea kolm korda enam kui kasvava arvukusega liike.⁵³

Käesoleva töö kirjutamise aja seisuga on üleriigiline raierahu endiselt ootel ning keskkonnaminister on vastuseks Eesti loodusfotograafide ja Eesti Loodusturismi ühingu pöördumisele kommenteerinud, et kevadist raierahu kui ühte võimalikku metsalindude arvukuse languse peatamise meetet arutatakse käimasoleva metsanduse arengukava koostamise protsessis.⁵⁴ Hetkeseisuga on metsanduse arengukava aastateks 2021-2030 veel valmimas ning plaanitud on esitada see Riigikogule hiljemalt 2020. aasta novembris (vastuvõtmise aeg 2021. aasta algul).⁵⁵

2.3. Looduskaitseadusega ette nähtud väärteovastutus

2.3.1. Objektiivsest koosseisutasandist

Kuniks raierahu kehtestamiseni ning ka raierahu välistel aladel ja ajal on lindude käekäik metsaomanike otsustada, kes peavad raiete teostamisel arvestama kehtiva õigusega. LKS § 55 lg 6¹ järgi on keelatud looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine ning tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Selle nõude rikkumisel näeb LKS § 74³ ette väärteovastutuse looduslikult esinevate linnuliikide (ja tegelikult ka nahkhiireliikide) kaitsenõuete rikkumise puhuks. LKS § 74³ lg 1 kohaselt on rahatrahviga karistatav looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine. LKS § 74³ lg 3 järgi on rahatrahviga karistatav looduslikult esinevate linnuliikide isendite tahtlik häirimine. Samuti on nähtud vastutus ette juriidiliste isikute poolt toime pandud rikkumiste puhuks (vastavalt lg 2 ja 4).

Seda, kuidas kevadsuvine raie mõjutab linnustikku, on väga vähe uuritud. Pigem leiab vastavasisulisi arutelusid meediast, kus erinevad huvigrupid senistele teadmistele ja arusaamadele tuginevalt oma seisukohti avaldavad, harva on aluseks teadusuuringud.⁵⁶ Küll aga on hinnanguliselt RMK väljastatavatele raieteatistele tuginevalt ja eeldusel, et erametsas

---

⁵² Nellis, R.; Volke, V. Metsalindude arvukuse muutused perioodil 1983-2018. *Hirundo* 2019, 32/1, lk 68.

⁵³ Eesti Ornitoloogiaühing. Eesti metsadest on kadunud 60 000 linnupaari aastas, 2017.

⁵⁴ Alvela, A. Keskkonnaministeeriumi vastus raierahu teemadel – koostamisel olev arengukava otsustab kõik – *Maaleht*, 31. juuli 2019.

⁵⁵ Keskkonnaministeerium. Metsanduse arengukava aastateks 2021-2030 (seisuga 19. veebruar 2020).

⁵⁶ Mägi, M. Kevadsuviste raiete võimalik mõju metsalindudele ja seda leevendavad meetmed. Tartu: 2019, lk 20.

kevadist raierahu ei peeta, leitud, et 2018. aasta kevadsuvel hukkus erametsades umbes 84 000 ja 2017. aasta kevadsuvel 71 100 linnupoega. Selline arvutuskäik tugineb Eesti metsade keskmistele näitajatele ning keskmisele pesitsustihedusele 3 paari/ha kohta. On võimalik, et raiutavates metsades on tegelik pesitsustihedus kaks või kolm korda kõrgem, mis tähendab, et hukkunud lindude arv võib olla oluliselt suurem. Samuti ei ole välistatud, et hukkunud lindude arv on väiksem, sest aluseks on võetud raielubade ajaline jaotus, millele ei pruugi vastata tegelik raiete jaotus. Samuti ei kajastu arvutuses erinevates kasvukohatüüpides tehtavate raiete osakaal, näiteks kui valdav osa toimuks palu- või nõmmemännikutes, kus linnurikkus on võrrelduna lehtpuu ülekaaluga salu- või laanemetsadega oluliselt madalam, siis on samuti hukkunud lindude arv väiksem.⁵⁷ Ehkki arvutuskäigus on ebatäpsuseid, siis saab sellele tuginevalt väita, et kevadsuviste raietega pannakse iga-aastaselt toime tohtu suur hulk LKS § 74³ lõikes 1 (veelgi enam lõikes 3) sätestatud koosseisupärase teo objektiivsele küljele vastavaid tegusid. Seda eriti intensiivseima metsamajandamise vormi ehk lageraie käigus.

2.3.2. Subjektiivsest koosseisutasandist

KarS § 15 lg 3 järgi on väärtelona üldreeglina karistatav nii tahtlik kui ka ettevaatamatu tegu. Küll aga on seadusandja täpsustanud LKS § 74³ toodud koosseisupäraseid tegusid sõnastusega, et subjektiivne külg eeldab tahtlust, mistõttu on välistatud vastutus ettevaatamatu teo eest. Eesti õigussüsteemis hõlmab mõiste „tahtlus“ KarS § 16 lg 1 kohaselt kolme erinevat tahtluse liiki, millest kõige nõrgem tahtluse vorm on kaudne tahtlus. Kaudse tahtluse puhul KarS § 16 lg 4 mõttes peab isik pidama võimalikuks süüteo koosseisule vastava asjaolu saabumist ja seda mõnna. See erineb kavatsusest ja otsesest tahtlusest selle poolest, et isik ei pürgi tagajärje (lindude ja nende pesade häirimise, kahjustamise või hävitamise) poole ega tunneta seda kindlalt saabuvana, vaid jätab selle pigem juhuse hooleks.⁵⁸

Arvestades, et Eesti metsade keskmine pesitsustihedus on 300 paari/km²,⁵⁹ seega 3 paari/ha kohta ja pesade otsimine on ajamahukas ja selle keerukuse tõttu pigem teoreetiline lahendus, nõudes sageli ka spetsiaalset varustust, näiteks redelit ja endoskoopi õõnsustes pesitsevate linnupesade tuvastamiseks⁶⁰, siis on pigem ebatõenäoline, et isegi parima hoolsuse korral õnnestuks metsamajandamisel lindude ja nende pesade kahjustamist või koguni hävitamist

---

⁵⁷ Mägi, M., lk 21.

⁵⁸ Pikamäe, P, Sootak, J. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2015, § 16, p 15. (edaspidi: KarSK)

⁵⁹ Tammekänd, I. Eesti haudelindude levik ja arvukus. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu: 2018.

⁶⁰ Mägi, M., lk 20.

vältida. Arvestades looduslike metsade elurikkust ja kättesaadava informatsiooni hulka, on väheusutav, et metsamajandamisega igapäevaselt tegelevad isikud (nt harvesterijuhid) ei oleks teadlikud, et pesitsusperioodil ulatusliku raie teostamine toob kaasa pesade või munade kahjustamise ega mõnaks seda.⁶¹ Sellest tulenevalt on siinkirjutaja arvamusel, et kevadsuvisel perioodil raieid teostades häiritakse, kahjustatakse ja hävitatakse metsalinnustiku minimaalselt kaudse tahtlusega .

Kohustus linde, sh nende pesasid ja munasid kaitsta tuleneb Eestile nn linnudirektiivist⁶², mille artikkel 5 kohustab liikmesriike võtma vajalikke meetmeid linnuliikide üldise kaitsesüsteemi loomiseks, keelates eelkõige a) tahtliku tapmise või püüdmise mis tahes viisil; b) pesade ja munade tahtliku hävitamise või kahjustamise või pesade kõrvaldamise; (...) d) lindude tahtliku häirimise eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, niivõrd kui selline häirimine on käesoleva direktiivi eesmärkide seisukohalt oluline; (...). Linnudirektiivi viidatud punktide kohaldamine on samuti piiratud tahtluse esinemisega. Euroopa Kohus ei ole andnud omapoolset tõlgendust tahtluse sisule linnudirektiivi kontekstis.⁶³ Samas on analoogseid, st tahtlikke häiringuid keelavaid liigikaitselisi piiranguid sätestatud ka Euroopa Liidu loodusdirektiivis⁶⁴. Euroopa Kohus on tahtlusele loodusdirektiivi kontekstis andnud selge tõlgenduse, mille kohaselt hõlmab see mitte üksnes otsest tahtlust, vaid ka olukordi, kus isik vähemalt mõnab võimalikkust, et tema tegevus on keeluga vastuolus.⁶⁵ Euroopa Komisjoni vastavasisulisel juhises on Euroopa Kohtu lahenditele tuginevalt toodud välja järgnev tahtluse definitsioon: „tahtlik on tegu, mille toimepanija teab kehtiva seadusandluse ja avalikkusele edastatud info põhjal, et tema tegevus on suure tõenäosusega vastuolus liigikaitse nõuetega, ent kavatsebki neid nõudeid rikkuda või vähemalt teadlikult aktsepteerib oma tegevuse ettenähtavaid tagajärgi“. Selline käsitlus vastab ka Eestis tuntud kaudsele tahtlusele KarS § 16 lg 4 järgi.

Kaudselt on Euroopa Kohus puudutanud tahtlust siiski ka linnudirektiivi kontekstis, heites Poola ametiasutustele ette, et puudusid konkreetsed piirangud, mis välistaks raied lindude pesitsusajal. Kohtu hinnangul oli riik rikkunud linnudirektiivist tulenevaid kohustusi, sest tingimusi seadmata puudub võimalus vältida pesade ja munade tahtlikku hävitamist. Seejuures

---

⁶¹ Vahtrus, S.; Mannov, M.; Kaljuveer, K-K. Lindude pesitsusaegne raierahu EL ja Eesti õiguses. Õiguslik analüüs. Keskkonnaõiguse Keskus: 2018, lk 12.

⁶² Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta.

⁶³ Vahtrus, S.; Mannov, M.; Kaljuveer, K-K, lk 6.

⁶⁴ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta, artikkel 12, lõige 1, punkt a).

⁶⁵ Euroopa Kohtu 18. mai 2006. a otsus nr C-221/04, *Euroopa Ühenduste Komisjon vs Hispaania Kuningriik*, p 70 jj.

viidati, et pesitsusaegsel raiel teadaolevalt linnurikastes metsades tuleks pesade ja/või munade hävitamist vähemasti suure tõenäosusega pidada „tahtlikuks“.⁶⁶

2.3.3. Metsateatise õiguslikust tähendusest

Tulenevalt MS § 41 lõigetest 1, 7 ja 8¹ esitab metsaomanik või tema esindaja KeA-le metsateatise kavandatavate raiete kohta (v.a valgustusraie), seejärel kontrollib KeA metsateatise alusel kavandatud raiete vastavust õigusaktide nõuetele ning juhul, kui raie neile vastab, siis registreerib KeA teatise metsaregistris. Peale teatise metsaregistris registreerimist on metsaomanikul MS § 41 lg 13 kohaselt õigus teha raiet 12 kuu jooksul.

KeA selgituste kohaselt arvestatakse teatise kinnitamisel aga üksnes Eesti Looduse Infosüsteemis (EELIS) olevate ajakohaste andmetega kaitsealuste lindude leiukoha kohta. Lindudega seotud tingimusi seatakse lähtuvalt LKS § 55 lg-st 6, kuid üksnes infosüsteemist nähtuvate kaitsealuste liikide pesitsusaegse häirimise vältimiseks, seades raietöödele kaitsealuse liigi elupaigas ajalise piirangu. Samuti, kui raietööd on plaanis teostada kaitsealadel, siis juhitakse enamasti praktikas tähelepanu LKS § 55 lg 6¹ nõuetele ning soovitakse looduslikult esinevate lindude häirimise vältimiseks mitte teostada raieid kevadsuvisel pesitsusperioodil, reeglina ajavahemikul 15. aprillist kuni 15. juulini.⁶⁷

Seega kui KeA-l puudub teave lindude olemasolust, siis metsateatisel LKS § 55 lõigetele 6 ja 6¹ tähelepanu ei juhita ning täiendavaid tingimusi sellele ei lisata. Lähtutakse eeldusest, et maaomanikul on endal igal juhul nii kaitsealuste kui kaitsestaatuseta liikide puhul kohustus oma tegevuse käigus vältida vastuolu seaduses sätestatuga.⁶⁸ Raie tööde aluseks oleval metsateatisel ei ole järelikult sisuliselt õigusvastasust välistavat tähendust ning metsamajandaja on kohustatud, olenemata loast raiuda, arvestama ka teiste seadusest tulenevate piirangutega.

Kuigi eelneva põhjal järeldub, et tõenäosus tahtlikule lindude ja nende pesade hävitamisele, kahjustamisele või häirimisele ja seega ka LKS § 74³ koosseisude kohaldumisele on suur, siis tegelikkuses sättega seonduvalt ühtegi jõustunud kohtulahendit riigiteataja leheküljelt ei nähtu. LKS § 55 lg 6¹ nõuete tõhus rakendamine ilma täiendavaid piiranguid õigusaktides või metsateatiste registreerimisel seadmata eeldab ka tõhusat riiklikku järelevalvet nõuete täitmise üle. LKS § § 74³ sätestatud võimalus sanktsioone rakendada omab isiku käitumisele suunavat mõju üksnes siis, kui neid sanktsioone tegelikkuses ka kasutada. Senini on KKI mitmel juhtumil

---

⁶⁶ Euroopa Kohtu 17. aprilli 2018. a otsus nr C-441/17, *Euroopa Komisjon vs Poola Vabariik*.

⁶⁷ Vahtrus, S.; Mannov, M.; Kaljuveer, K-K., lk 8-9.

⁶⁸ *Ibid*, lk 9.

lõpetanud menetluse just tahtluse tõendamise seotud probleemide tõttu.⁶⁹ See ei peaks aga eeltoodud analüüsi silmas pidades aga siiski põhjendatud takistus olema.

---

⁶⁹ Vahtrus, S.; Mannov, M.; Kaljuveer, K-K., lk 12.

3. LINDUDE PESITSUSAJAL TOIMUV RAIE KUI KURITEGU

3.1. Spetsiaalsuspõhimõtte kohaldatavusest

KarS § 3 lg 5 näeb ette, et kui isik paneb toime teo, mis vastab väärteo- ja kuriteokoosseisule, siis karistatakse isikut üksnes kuriteo eest. Karistatavuse kuriteo järgi välistab aga spetsiaalsussuhe väärteo- ja kuriteokoosseisu vahel. Kui kuriteo- ja väärteokoosseis langevad õigushüve ja koosseisutunnuste poolest kokku ning väärteokoosseis lisab sinna spetsiaalsuse alusel mingi tunnuse, tuleb spetsiaalsuspõhimõtte (*lex specialis derogat legi generali*) järgi kohaldamisele ainult väärteokoosseis.⁷⁰ Tuleb lähtuda arusaamast, et seadusandja ei ole soovinud luua normi, millel ei ole praktilist väljundit. See aga oleks nii juhul, kui erinormi asemel kohaldataks üldnormi, sest kaoks erinormi rakendamise võimalus.⁷¹

Selleks, et jaatada KarS § 356 kohaldumist olukorras, kus on täidetud ka kõik LKS § 74³ koosseisude tunnused, tuleb seega eelnevalt analüüsida, ega tegemist ei ole omavahel spetsiaalsussuhtes olevate normidega. Eelkõige keskendub siinkirjutaja LKS § 74³ lg-s 1 toodud koosseisu KarS §-ga 356 kõrvutamisele, sest looduslikult esinevate linnuliikide häirimine LKS § 74³ lg 3 tähenduses neeldub lindude hävitamises või kahjustumises.

Lihtsaim on mõtestada mõlemad koosseisud lahti vastavalt ette nähtud koosseisutunnustele.

KarS §-le 356 vastav koosseisutegu peab koosnema järgnevatest tunnustest:

- i. Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie;
- ii. Keskkonnakahju;
- iii. Kahju olulisus.
- iv. Tahtlus eeltoodud tunnuste osas (KarS § 356 lg 1) või tahtlus teo osas ja ettevaatamatus tagajärje ehk olulise kahju tekkimise osas (KarS § 356 lg 2).

Seevastu LKS § 74³ lg-le 1 vastav koosseisutegu koosneb järgmistest elementidest:

- i. Looduslikult esinevate lindude pesade ja munade hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine;
- ii. Tahtlus eeltoodud tunnuse osas.

Spetsiaalsus kui selline tekib, kui tunnustest A+B+C koosneva üldkoosseisu kõrval on täiendavat koosseisutunnust D sisaldav erikoosseis (A+B+C+D).⁷² Üldnorm sisaldub loogiliselt

⁷⁰ Sootak, J., KarSK, § 3, p 3.2.

⁷¹ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 2. juuni 2011. a otsus nr 3-1-1-28-11, p 13.2.

⁷² Sootak, J. Seadusainsus. Kui isiku tegu vastab mitmele süüteokoosseisule, siis mitme järgi ja kuidas ta tegelikult vastutab? – Juridica 2010/1, lk 14.

erinormis. Ehkki käsitletavate koosseisude tunnused langevad mõnevõrra kokku (nt puude ja põõsaste raiega kahjustatakse või hävitatakse linde, mis on käsitletav keskkonnakahjuna), siis ei ole tegemist siiski üld- ja erinormi konkurentsiga ning spetsiaalsus ei kohaldu. KarS § 356, mis peaks sisaldama kõiki nn erinorm LKS § 74³ lg 1 koosseisutunnuseid, näeb siinkohal ette erisuse „oluline kahju“. Samuti on võimalik kahjustada või hävitada linde ilma puud ja põõsaid raiumata või vastupidi, tekitada puude ja põõsaste raiega teistlaadi keskkonnakahju näiteks pinnasekahjustuste näol. Järelikult on edaspidi asjakohane analüüsida KarS §-s 356 sätestatud kuriteokoosseisu kohaldumist seoses lindude pesitsemisajal teostatava puude ja põõsaste raiega kaasneva linnuliikide kahjustamise või hävitamisega.

3.2. Puude ja põõsaste raie ebaseaduslikkus

Metsaraie analüüsitava sätte tähenduses on puude ja põõsaste langetamine, langetatud tüvede laasimine (tüvelt okste eemaldamine) ja järkamine (puumaterjali saagimine ettenähtud pikkusmõõtu) ning metsamaterjali koondamine ja kokkuvedu. Raie kui selline jaguneb omakorda liikideks: uuendusraie (k.a lage- ja turberaie), hooldusraie (k.a valgustus-, harvendus- ja sanitaarraie), valikraie, trassiraie ja raadamine. Raie, mis ei kuulu nimetatud raiete hulka on keelatud ja seega ebaseaduslik käesoleva koosseisu mõttes.⁷³ Samuti on ebaseaduslik eelnevalt nimetatud raie, kui see rikub metsateatise esitatud raienõudeid, k.a üleraie.⁷⁴

Nagu eelnevalt metsateatise sisu käsitledes (vt peatükk 2.3.3) leitud, siis üldjuhul KeA metsalinnustikku kaitsvaid tingimusi metsateatist kinnitades ei sea. Üksnes juhul, kui EELIS-est nähtub informatsioon kaitsealadel leiduvate kaitsealuste lindude kohta, seab KeA täiendava ajalise piirangu kaitsealuse liigi elupaiga piires. Kui aga linnu elupaika süsteemi märgitud ei ole, siis tehakse kaitsealal teostatava raie puhul üksnes soovitus viitega LKS § 55 lg-le 6¹ raietöid kevadsuvisel perioodil mitte teostada. Enamik juhtudel, mil raietöid teostatakse kaitsevälisel alal, puudub aga ka soovitusliku iseloomuga tähelepanujuhtimine. Seetõttu vajab analüüsimist, kas ka seadusega vastuollu minev, kuid metsateatisega kooskõlas olev raie on ebaseaduslik KarS § 356 tähenduses.

Mõiste „ebaseaduslik“ on iseloomulik mitmetele KarS-i süüteokoosseisudele ning selle tõlgendamine on praktikas tekitanud poleemikat ka väljaspool keskkonnavastaste süütegude

⁷³ Veinla, H.; Kiris, R. KarSK, § 356, p 3.1.

⁷⁴ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 12. detsembri 2000. a otsus nr 3-1-1-107-00.

peatükki.⁷⁵ Kriminaalasjas nr 3-1-1-89-15 süüdistati kohtualust muu hulgas selles, et ta kauples ametiisikuna mõjuvõimuga KarS § 298¹ mõttes ja süüdistuses oli koosseisulist tunnust „ebaseaduslik“ sisustatud üldise viitega sellele, et kohtualuse käitumine pole ühegi seadusega lubatud. Riigikohtu seisukoha järgi ei võimalda määratletus- ja aktsessoorsuspõhimõtte „ebaseaduslikkust“ niivõrd üldise viitega aga sisustada. Tuleb ära näidata, et vaatlusalune tegu on keelatud ja vastuolus konkreetsete õigusnormidega.⁷⁶ Määratletuspõhimõtte kohaselt peab nii tegu, mille eest seadus karistuse ette näeb, kui karistus olema selgelt määratletud, et igaljuhul oleks võimalik ette näha, milline käitumine on keelatud ja karistatav ning milline karistus selle eest ähvardab, et ta saaks oma käitumist vastavalt kujundada. Nimetatud põhjustel peab iseäranis karistusõigusnormi sisu selgitamisel tuginema esmajoones selle grammatilisele tõlgendamisele.⁷⁷

Lähtudes grammatilisest tõlgendamisest võiks „ebaseaduslikkus“ puude ja põõsaste raie kontekstis esindada lisaks metsateatise vastuollu minevale tegevusele ka muid õigusrikkumisi, mis tulenevad sellest, et metsaraieid ei ole teostatud kooskõlas kehtiva seadusega. Sellisel juhul mahuks ka konkreetse õigusnormi LKS § 55 lg 6¹ rikkumine KarS § 356 mõttes ebaseadusliku tegevuse alla. Karistusseadustiku seletuskiri iseenesest sellist seisukohta ka ei välista. Seal selgitatakse, et looduse kahjustamine seadusega lubatud korras ja ulatuses on paratamatus ega kuulu karistamisele, kuid teisiti on ebaseaduslikul loodusrikkuste varumisel.⁷⁸ Kui pidada metsateatise alusel tehtavat, kuid linnustikku kahjustavat raiet seaduslikuks, siis tuleks nimetada sel viisil looduse kahjustamist paratamatuks ning karistamisele mittekuuluvaks. Nii see aga olla ei tohiks ja selline tegevus peaks olema siinkirjutaja hinnangul „ebaseaduslikkuse“ mõiste alla kuuluv.

Siiski ei ole välistatud, et Riigikohus eeltoodud arvamust ei jaga. Seda ennekõike seetõttu, et karistusõiguslik vastutus peetakse olevat sõltuvuses vastavasisulise loa puudumisest või olemasolust. Õiguskirjanduse kohaselt, kui keskkonnavastase süüteo koosseisus on ette nähtud tegutsemine ebaseaduslikult (KarS §-d 356, 368², 386³, 368⁵, 386⁶), ilma loata (§ 363) või loa puudumisel (§ 353) või kirjeldatakse midagi lubamatut (§-d 369 ja 370), välistab loa olemasolu vastutuse juba objektiivse koosseisu tasandil. Ka siis, kui koosseis ei hõlma sõnaselgelt käitumise ebaseaduslikkust või muid samasisulisi tunnuseid, on kehtiva loa olemasolu

---

⁷⁵ Truu, M. Pilk karistusõiguse lähte: määratletuse põhimõttest süüteo koosseisu sõnastamisel ja tõlgendamisel. – *Juridica* 2019/9, lk 680.

⁷⁶ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14. detsembri 2015. a otsus nr 3-1-1-89-15, p 25.

⁷⁷ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 30. aprilli 2012. a otsus 3-1-1-23-12, 8.2.

⁷⁸ Karistusseadustiku eelnõu seletuskiri. 119 SE, § 368.

vaadeldav KarS § 27 mõttes muust seadusest tuleneva õigusvastasust välistava asjaoluna.⁷⁹ Siiski näib siinkirjutajale meelevaldne nimetada metsateatist loaks metsalinnustikku kahjustada, sest enamik juhtudel jääb lindude käekäik metsateatise reguleerimisalast välja. Lisaks näib loodusliku mitmekesisuse ja keskkonna hea seisundi tagamise seisukohalt problemaatiline, et kaitse on tagatud üksnes neil juhtudel, kui andmebaasist nähtub kaitsealuse liigi olemasolu raiealal. Täpsemalt jääb küsimus tulevase kohtupraktika sisustada.

3.3. Oluline kahju keskkonnale

3.3.1. Keskkonnakahju sisustamine

Sarnaselt töö alapeatükis 1.1.1 tuvastatud keskkonnamõiste piiritlemisprobleemile puudub ka keskkonnakahju mõiste sisustamisel üldine arusaam sellest, mida saab pidada kahjuks keskkonnale, mistõttu on kahju tuvastamine konkreetse üksikjuhtumi küsimus.⁸⁰ Tulenevalt karistusõiguse aktsessoorsuse põhimõttest peab karistusõigusliku keskkonnakahju sisustamisel arvestama kahtlemata ka keskkonnaõiguse seisukohtadega. Keskkonnaõiguses viitab keskkonnakahjule termin „keskkonnahäiring“, mis tähendab KeÜS § 3 lg 1 järgi inimtegevusega kaasnevat vahetut või kaudset ebasoodsat mõju keskkonnale. Samuti sisaldub keskkonnakahju mõiste KeVS-is, kuid kuna viimane seadus ei hõlma keskkonda tervikuna, siis ei hõlma ka sealne definitsioon mistahes keskkonnakomponendi kahjustamist. Keskkonnakahju KeVS § 2 lg 1 tähenduses on seega üksnes kaitsealustele liikidele ja nende elupaikadele, kaitstavatele aladele, veele ja pinnasele tekitatav kahju. Seega on üldjoontes asjakohane defineerida keskkonnakahju karistusõiguslikus tähenduses läbi KeÜS-ist tuleneva keskkonnahäiringu mõiste.

Kuivõrd keskkonnakahju on igakordse tuvastamise küsimus, siis ei saa kõrvale vaadata KarS § 356 kaitse-eesmärgist. Sätte eesmärk on seletuskirjas sõnastatu kohaselt kaitsta metsa kui loodusvara, mitte kui varguse objektiks olla võivat vara. Keskkonnakahju ei tähenda seega mitte metsa omanikule tekkinud varalist kahju, vaid looduskeskkonnale tekitatud kahju.⁸¹ Keskkonnale tekitatud kahjuks sätte kontekstis loetletakse õiguskirjanduses üksnes taimestikule tekkinud kahju: metsateatises seatud tingimuste rikkumist; puude, põõsaste, metsakultuuri või loodusliku uuenduse hävitamist või kahjustamist läbi nende mehhaanilise

---

⁷⁹ Veinla, H.; Kiris. R. KarSK, 20. peatüki sissejuhatus, p 5.

⁸⁰ Kõrtsmann, H. Keskkonnakahju ja -ohu ning kahju ulatuse karistusõiguslik määratlemine. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2018, lk 43.

⁸¹ Karistusseadustiku eelnõu seletuskiri. 119 SE, § 368.

vigastamise või kasvutingimuste ebasoodsaks muutmise; pinnase kahjustamist; metsapõlengute põhjustamist; metsa risustamist; raiekohtade või metsamaterjalide laoplatside koristamatajätmist.⁸²

Siinkirjutaja on arvamusel, et keskkonnakahju mõistet puude ja põõsaste ebaseadusliku raiega seonduvalt on võimalik laiendada lisaks kaitstavatele taimeliikidele ka looma- ja linnuliikidele, sest sätte eesmärk on metsa kui loodusvara kaitse. Mets on aga ökosüsteem, mis ei koosne mitte üksnes puustust, vaid MS § 3 lg 1 järgi metsamaast, sellel kasvavast taimestikust ja seal elunevast loomastikust. Samas väärab eeltoodud seisukohta õiguskirjandusest tulenev liigitus, mille kohaselt on KarS § 356 eesmärk kaitsta taimeriiki.⁸³ Selline täheldus ei ole mõistagi õiguslikult siduv ning üksnes seetõttu ei peaks välistama hõlmamist sätte alla ka linnu- ja loomariigi esindajaid.

3.3.2. Keskkonnakahju ulatuse hindamine

Koosseis näeb tagajärjena ette olulise kahju põhjustamise, mis KarS § 12¹ p-st 1 tulenevalt peab ületama 4000 eurot. Kahju suurust arvutatakse kehtiva praktika kohaselt vastavalt karistusseadustikust välja jäävale keskkonnakahju arvestamist reguleerivale normistikule⁸⁴, näiteks tuginedes raiatud puude kännu ümbermöödule ja metsa rinnaspindala vähenemisele (MS lisad 2 ja 3) või kuulub iga hektari kohta, mis ületab raiuda lubatud ala, tasumisele 3200 eurot (MS § 67).⁸⁵

Kui jaatada keskkonnakahjuna hävinud ja kahjustatud metsalinde ja nende pesasid, siis tuleks tekkinud kahju suurus määrata kindlaks vastavalt Vabariigi Valitsuse LKS § 77 lg 1 alusel kehtestatud määrusele⁸⁶. Määruse kohaselt on linnuliikide hävitamine ja kahjustamine reguleeritud järgmiselt:

- i. Hüvitise määr I kaitsekategooria linnuliigi isendi hävitamise või kahjustamise korral on 1300 eurot isendi kohta (§ 15);
- ii. Hüvitise määr II kaitsekategooria linnuliigi isendi hävitamise või kahjustamise korral on 640 eurot isendi kohta (§ 16);

⁸² Veinla, H.; Kiris, R. KarSK, § 356, p 3.2.

⁸³ *Ibid*, 20. peatüki sissejuhatus, p 2.

⁸⁴ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28. detsembri 2007. a otsus nr 3-1-1-89-07, p 6.1.

⁸⁵ Veinla, H.; Kiris, R. KarSK, § 356, p 3.2.

⁸⁶ Kaitstava loodusobjekti või kaitsmata loomaliigi isendi hävitamise või kahjustamisega ning võõrliigi isendi loodusesse laskmisega tekitatud keskkonnakahju hüvitamise kord ja hüvitise määrad. Vabariigi Valitsuse 8. aprilli 2015. a määrus nr 134. – RT I 2005, 21, 134.

- iii. Hüvitise määr III kaitsekategooria linnuliigi isendi hävitamise või kahjustamise korral on 320 eurot isendi kohta (§ 17);
- iv. Hüvitise määr kaitse all mitteoleva linnuliigi isendi hävitamise eest on:
  - 1) Pütlase, merisklase, kurvitslase, tüllase, kaklase, änlase, tuvilase, kägulase, piiritajalase, rähnlaste sugukondade liigi ja värvuliste seltsi liigi korral on 32 eurot isendi kohta (§ 25 p 1);
  - 2) Punktis 1 nimetamata kaitse all mitteoleva linnuliigi isendi korral on 6,40 eurot isendi kohta (§ 25 p 3).

Omakorda väärrib märkimist ka määruse § 9 lg 2 regulatsioon, mille kohaselt tuleb kaitsealuse linnuliigi munakurna või munadega pesa kahjustamisel kohaldada vastava linnuliigi isendile kehtestatud keskkonnakahju määra pooles ulatuses ühe muna kohta. Kui munade arvu ei ole võimalik kindlaks teha, siis kolmekordses ulatuses ühe pesa kohta. Eriregulatsioon kehtib täiendavalt I kaitsekategooria kotkaliigi ja must-toonekure munadeta või poegadeta pesa hävitamise kohta, mille korral kohaldatakse määrusega kehtestatud keskkonnakahju määra pooles ulatuses pesa kohta.

Hinnang pesitsusaegse raiega tekitatavale umbkaudsele kahjule sõltub keskmisest raieala pindalast ning metsalindude keskmisest asustustihedusest. Keskmise metsateatise alusel raiutav ala on umbes 2 hektarit⁸⁷. Eestis pesitseb 220 linnuliiki, kellest pooled ehk ligikaudu 110 on seotud metsade või puistutega. Jättes välja põõsastikus pesitsevad linnuliigid, on üksnes metsadega seotud peamiselt 85 liiki.⁸⁸ Nende liikide koguarvukus on hinnanguliselt 7,5-10,6 miljonit pesitsevat paari.⁸⁹ Kaitsealuste liikide osatähtsus metsalinnustikust on aga üksnes kuni 5%.⁹⁰ Eesti metsade keskmist pesitsustihedust on hinnatud 3 paariks hektari kohta⁹¹, teiste andmete järgi 3-5 paari hektari kohta, kusjuures raieküpsetes linnurikastes metsades koguni 10 ja enamgi paari.⁹² Arvestades, et keskmisele raielangile jääb 6-20 linnupaari, kelle puhul on tõenäosus kuuluda kaitsealuste liikide hulka üksnes 5%, on vähetõenäoline, et lähtuvalt määrusega ette nähtud kahjutasumääradest põhjustataks 4000 eurot ületav varaline kahju. Tõenäosus oluline kahju põhjustada kasvab aga raieala pindala suurenedes ning samuti ei ole välistatud jätkuva teona kumulatiivse kahju arvestamine. Selline olukord võiks tekkida, kui

---

⁸⁷ Vt käesoleva töö lisa.

⁸⁸ Nellis, R. Kuidas läheb meie metsalindudel? Eesti Loodus 70, 2019, lk 64-65.

⁸⁹ Elts, J. jt. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2013-2017. Hirundo 2019, 32/1.

⁹⁰ Vt käesoleva töö lisa.

⁹¹ Mägi, M, lk 20.

⁹² Renno, O. Lindude eluruum on teisenenud. – Maa Elu, 21. Veebruar 2019.

täideviija on metsa- ja puidutöötlemisega tegelev füüsiline või juriidiline isik, kes teostab kevadsuvisel perioodil mitmeid raietöid.

3.4. Küsimus tahtlusest

Subjekttiivsest küljest saab KarS § 356 siseselt eristada kahte koosseisu. Lõikes 1 toodud koosseis eeldab tahtlust kõigi objektiivse koosseisu asjaolude, sealhulgas tagajärje suhtes. Koosseis on täidetud, kui esineb vähemasti kaudne tahtlus KarS § 16 lg 4 mõttes. Alternatiivselt on lõike 2 järgi võimalik võtta vastutusele ka isik, kes paneb teo toime tahtlikult, kuid on tagajärje põhjutanud hooletusest.⁹³

Nagu eelnevalt alapeatükkides 2.3.2 ja 2.3.3 leitud, siis on KKI lõpetanud mitmel juhtumil LKS § 74³ koosseisuga seonduvalt menetluse, sest on tekkinud probleem tahtluse tõendamisega. Tegelikult tuleks aga EL õigust ja Euroopa Kohtu seisukohti silmas pidades eeldada, et pesitsusaegne raie teadaolevalt linnurikastes metsades, mille käigus hävivad metsalindude pesad ja/või munad, on vähemasti suure tõenäosusega “tahtlik” tegu.⁹⁴ Sellest vaatepunktist tulenevalt saab ka KarS § 356 koosseisu puhul järeldada, et küllaltki tõenäoliselt peab metsatööde teostaja vähemasti mõnna, et kahjustab pesitsusajal raietöid teostades linnustikku. Üksnes selle eelduse täidetusel esineb ka kaudne tahtlus raie ebaseaduslikkuse suhtes, siinkohal ettevaatamatusest ei piisa, sest tegemist on teadmiseiga koosseisupärase teo, mitte tagajärje asjaoludest. Sõltuvalt tehiooludest ei ole välistatud, et isik küll teab, et teostab raiet lindude pesitsusajal ning mõnab, et võib sellega panna toime õigusrikkumise, kuid seejuures ei oska näha ette tekkinud kahju ulatust. Mistõttu võiksid kõne alla tulla mõlemad KarS § 356 koosseisualternatiivid.

---

⁹³ Veinla, H; Kiris, R. KarSK, § 356, p 4.

⁹⁴ Euroopa Kohtu 17. aprilli 2018. a otsus nr C-441/17, *Euroopa Komisjon vs Poola Vabariik*.

KOKKUVÕTE

Käesolevas uurimistöös analüüsiti lindude pesitsemisajal toimuva metsaraie kooskõla Eesti õiguskorraga. Iseäranis vaadeldi, kas kevadsuviste raietöödega rikutakse LKS § 55 lg-st 6¹ tulenevaid nõudeid, mille kohaselt on keelatud looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja pesade kõrvaldamine. Lisaks on sama sätte järgi keelatud isegi looduslikult esinevate lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Võimaliku õigusrikkumise tuvastamisel pidas töö autor vajalikuks käsitleda karistusõigusliku vastutuse kohalduvust. Sellest lähtuvalt uuriti, kas ja mis tingimuste täidetusel võiks kohalduda LKS §-s 74³ kehtestatud väärteovastutus looduslikult esinevate linnuliikide kaitsenõuete rikkumise puhuks või KarS §-s 356 sätestatud kriminaalvastutus puude ja põõsaste ebaseadusliku raie eest.

Lindude pesitsusperiood kestab veebruarist septembri keskpaigani, seejuures on pesitsemise kõrghetk aeg aprilli keskpaigast juuli lõpuni. Eesti ornitoloogide arvates oleks enamiku linnuliikide head käekäiku, aga samas ka majanduslikke kaalutlusi arvesse võttes optimaalseim lahendus, kui raied oleks keelatud 1. aprillist kuni 31. juulini. Alates käesoleva sajandi algusest on riigimetsade valitud metsakooslustes peetud kokkuleppelist raierahu 15. aprillist kuni 15. juunini, kuid laiema piirangu kehtestamata jätmine on jätnud kaitseta erametsadesse pesitsema sattunud linnuliigid. Metsaökosüsteemi uuringute kohaselt on Eesti metsalinnustiku käekäik halvenemas ning linnuliikide arvukus langustrendis.

Eesti on vähemasti formaalselt võtnud Euroopa Liidu linnudirektiiviga kehtivasse õigusruumi üle vastutuse looduslikult esinevate linnuliikide kaitsenõuete rikkumise juhtudeks, mis on sätestatud LKS §-s 74³. Ette on nähtud eraldi väärteokoosseis nii tahtlikult lindude pesade ja munade hävitamise ja kahjustamise (lg 1) kui ka tahtliku looduslikult esinevate linnuliikide isendite häirimise (lg 3) juhtudeks. Kuivõrd kevadsuviste raiete ajal pesitseb ühe hektari metsa kohta keskmiselt vähemalt kolm linnupaari (linnurikastes metsades on asustustihedus mitmekordne), siis on äärmiselt tõenäoline, et pesitsusaegse raietegevusega linnustikku kahjustatakse või hävitatakse, aga veelgi tõenäolisem, et häiritakse. Samas puudub seonduvalt väärteokoosseisuga igasugune kohtupraktika ning KKI on mitmel juhul menetluse lõpetanud subjektiivse koosseisu väidetava puudumise tõttu. Siiski ei näi KKI passiivsus põhjendatud. Ehkki koosseisupärane tegu peab olema tahtlik, on üks tahtluse vorme ka kaudne tahtlus. Arvestades looduslike metsade elurikkust ja informatsiooni kättesaadavust, on pigem ebatõenäoline, et metsamajandamisega igapäevaselt tegelevad isikud ei ole kursis, et

pesitsusperioodil raiete teostamine võib tuua kaasa pesade või munade kahjustamise. Sellest tulenevalt peaks KKI asuma praktikas aktiivsemalt menetlema juhtumeid, mil kevadsuvisel raietegevusega kaasneb pesitsevate lindude hävitamine, kahjustamine ning ka häirimine.

Järgnevalt asus siinkirjutaja analüüsima, kas pesitsusaegse raiega metsalinnustikku hävitades võiks kõne alla tulla ka kriminaalvastutus KarS § 356 mõttes. Säte näeb ette sanktsiooni puude ja põõsaste ebaseadusliku raie eest, kui sellega on tekitatud oluline kahju keskkonnale. Esmalt vajab käsitlemist spetsiaalsuspõhimõte (*lex specialis derogat legi generali*), mille kohaselt kohaldub eriseaduse ja üldseaduse konkurentsi korral üksnes eriseadus. Väär- ja kuriteo koosseisutunnuste kõrvutamisel leidis töö autor, et ehkki käsitletavate koosseisude tunnused on mõnevõrra kokkulangevad, siis ei ole tegemist siiski üld- ja erinormi konkurentsi ning spetsiaalsus ei kohaldu. KarS § 356, mis peaks oletatava üldnormina sisaldama nn erinorm LKS § 74³ koosseisutunnuseid, näeb ette täiendava tingimuse tagajärjele: tekkima peab oluline kahju. Samuti on võimalik kahjustada või hävitada linde ilma puud ja põõsaid raiumata või vastupidi, tekitada puude ja põõsaste raiega teistlaadi keskkonnakahju.

KarS § 356 koosseisupärane tegu seisneb ebaseaduslikus puude või põõsaste raies. Praktika kohaselt tähendab „ebaseaduslikkus“ käesoleva sätte kontekstis ennekõike metsateatistes seatud raienõudeid rikkuvat metsa majandamist. Väljastatavale metsateatisele seab KeA täiendavad linnukaitselised nõuded üksnes juhul, kui on olemas andmed, et metsateatistes nimetatud alal leidub kaitsealune liik. Kui aga andmed kaitsealuste liikide kohta puuduvad, siis tehakse kaitsealal teostatava raie puhul viide LKS § 55 lg-le 6¹ ning soovitatakse pesitsusajal mitte raieid teostada. Kaitse alt välja jääva alaga seonduvalt ei jagata enamjaolt isegi mitte soovitusi. Kuivõrd metsateatisel üldjuhul linnustikku kaitsvad tingimused puuduvad, siis ei saa varasema praktika pinnalt öelda, et tegemist oleks raienõudeid rikkuva metsa majandamisega. Siinkirjutaja hinnangul ei peaks aga metsateatise kui loa olemasolu välistama metsalinnustiku hävitamise õigusvastasuse, sest enamuse juhtudel jääb lindude käekäik metsateatise reguleerimisalast välja. Samuti näib loodusliku mitmekesisuse ja keskkonna hea seisundi tagamise seisukohalt murettekitav, et linnustiku kaitse on tagatud üksnes juhul, kui andmebaasist nähtub kaitsealuse liigi olemasolu raiealal. Seega võiks töö autori arvates käsitleda LKS § 55 lg 6¹ nõuetega vastuollu minevat tegevust ebaseaduslikuna KarS § 356 tähenduses.

Käsitletav koosseis näeb tagajärjena ette olulise kahju tekkimise keskkonnale. Keskkonnale tekitatud kahjuks loetletakse õiguskirjanduses KarS § 356 kontekstis üksnes taimestikule tekkinud kahju. Siinkirjutaja arvates on puude ja põõsaste ebaseadusliku raiega tekitatud

keskkonnakahju mõistet võimalik laiendada ka looma- ja linnuliikidele. Sätte eesmärk on karistusseadustiku seletuskirja kohaselt kaitsta metsa, mis MS § 3 lg 1 järgi hõlmab metsamaad, sellel kasvavat taimestikku ja seal elunevat loomastikku. Samas peab tekitatud keskkonnakahju olema oluline ehk kehtiva praktika kohaselt varaliseks kahjuks ümberarvutatuna ületama 4000 eurot. Kehtivaid kahjutasumäärasid silmas pidades on pigem ebatõenäoline, et ühe raietöö käigus sedavõrd suur kahju tekkiks. Seda seetõttu, et metsalinnustiku osakaalust 95% ei kuulu kaitse alla. Kaitse all mitteoleva linnuliigi isendi hävitamise hüvitamise määr on aga 6,40 eurot või teatud liikidel 32 eurot. Kaitsealuste liikide isendi hävitamise hüvitamise määr on I, II ja III kaitsekategooria puhul vastavalt 1300, 640 ja 320 eurot. Keskmise raieteatise alusel raiutav ala on umbes 2 hektarit ja keskmine pesitsustihedus erinevate hinnangute järgi 3-10 paari hektari kohta. Tõenäosus oluline kahju põhjustada (sisuliselt kaitsealuse liigi isend hävitada) kasvab mõistagi raie pindala suurenedes ja samuti ei ole töö autori hinnangul välistatud jätkuva teona kumulatiivse kahju arvestamine.

Subjektiivse koosseisu tasandil saab KarS § 356 siseselt eristada kahte koosseisu. Lõikes 1 toodud koosseis eeldab tahtlust kõigi objektiivse koosseisu asjaolude, sealhulgas tagajärje suhtes. Alternatiivselt on lõike 2 järgi võimalik võtta vastutusele ka isik, kes paneb teo toime tahtlikult, kuid on tagajärje põhjustanud hooletusest. Siingi tuleks siinkirjutaja hinnangul eeldada, et pesitsusaegse raiega lindude hävitamine on toime pandud suure tõenäosusega kaudse tahtluse tasandil. Kui aga isik teab, et teostab raiet lindude pesitsusajal ja mõnab õigusrikkumise võimalikkust, kuid ei oska ette näha tekkinud kahju ulatust, siis võikski kõne alla tulla lõikes 2 toodud koosseisualternatiiv.

Lõpetuseks tuleb tõdeda, et ehkki lindude pesitsusajal toimuva raiega pannakse toime õigusrikkumine, siis on üsna vähetõenäoline, et sellele järgneb proportsionaalne vastutus. Ehkki LKS § 74³ koosseis võis leida mitmetel juhtudel rakendamist, siis praktikas see nii ei ole. Samuti on küsitav, kas väärteokoosseis on piisavalt heidutav ja proportsionaalne meede kaitsmaks eriti haavatavat linnustikku läbi karistusõiguse. Kuriteokoosseisu kohaldumine on võimalik, kuid praktikas näib kõige problemaatilisem tekkinud olulise kahju tõendamine. Karistusõiguslike meetmete tõhusal rakendamisel kaasneks märkimisväärne halduskoormus ning siinkirjutaja arvates oleks siiski kõige põhjendatum kehtestada üleüldine kevadsuvine raiepiirang vähemasti kõige tihedamaks pesitsusperioodiks. See oleks tõhusam, õiglasem ning suhteliselt väikese halduskoormusega lahendus, mis aitaks tagada Euroopa Liidu õiguse järgimise. Täiendavalt täidaks raierahu välisel ajal preventiivset eesmärki, kui KeA seaks metsateatistele täiendava tingimuse tegutseda kooskõlas LKS § 55 lg 6¹ nõuetega.

THE APPLICABILITY OF CRIMINAL LIABILITY FOR LOGGING DURING THE NESTING SEASON OF BIRDS

Summary

This research paper focuses on the legality of logging during the nesting season of birds. More specifically, the author analyzes whether spring- and summertime logging is violating the requirements imposed by the Estonian Nature Conservation Act (LKS). According to LKS § 55 section 6¹, it is prohibited to intentionally destroy or damage wild birds and their nests and eggs. Likewise, the Act prohibits the intentional disturbance of wild birds during nesting and brood rearing. When detecting a potential violation, the author considered necessary to evaluate the applicability of criminal liability. In this regard, it was analyzed if and on which circumstances could a misdemeanor imposed by Nature Conservation Act's § 74³ be applied. Additionally to the misdemeanor, the Estonian Penal Code (KarS) imposes liability for the criminal offence of illegal cutting of trees and shrubs. Baring in mind the *lex specialis derogat legi generali* principle, the applicability of both types of offences was analyzed.

The nesting season for birds and especially forest birds begins in March and lasts until September, the highest number of birds are nesting from mid-April until the end of July. According to The Estonian Ornithological Society, the optimal solution, considering also the economic aspects, would be implementing a logging halt for the most active nesting period from 1st of April until 31st of July. Regardless the endeavors of experts in the field and the competence given to the Estonian Minister of the Environment by Estonian Forest Act (MS) § 40 section 10, there is only a 2-month logging halt in selected state forests. This omission of authorities has left wild birds in private sector's forests unprotected and resulted in decline of forest bird populations.

Estonia has formally transposed the European Birds Directive that obliges Member States to establish a liability system for deliberate destruction, damaging and disturbance of birds and their nests and eggs. The liability for the aforementioned activities is imposed by LKS § 74³ that includes two separate misdemeanors. The liability for deliberate destruction and damaging of birds and their nests and eggs is regulated in § 74³ section 1 and the deliberate disturbance of birds and their nests in § 74³ section 3. Since there is an average of three pair of birds on one hectare of forest (in mature and species-rich forests is the number of pairs many times higher) during the nesting period, it is regrettably probable that logging during the nesting period will

damage or destroy the birds and their nests, even more likely is the disturbance of them. Despite the high probability to harm nesting birds, there is no court practice in regard to the provision in question. The Estonian Environmental Inspectorate (KKI), the body for extrajudicial procedures, has ended number of proceedings due to the lack of evidence that the activity was intentional. However, intention in terms of KarS includes indirect intent. Taking into account the biodiversity of forests and the availability of information, it is highly unlikely that persons working in forestry are not aware that logging during the nesting period harms the birds and, at very least, accept the possibility of damaging, destroying and disturbing them. Therefore, the KKI should in its practice more actively implement the liability for non-compliance with the provisions regulating the protection of birds.

Subsequently, the author analyzed whether logging during the breeding season of birds could bring within a criminal liability as established in KarS § 356. The provision sanctions illegal cutting of trees and shrubs, if significant damage is thereby caused to the environment. At first, the *lex specialis* principle according to which special rules derogate from general ones, was observed. When comparing the necessary elements of the misdemeanor defined in LKS § 74³ and criminal offence enacted in KarS § 356, the author concluded that these two norms can not be seen as a special and general rule. KarS § 356, as a hypothetical general rule should constitute all of the necessary elements of LKS 74³, but yet prescribes as a necessary objective element that the consequence of illegal logging has to be significant damage to the environment that is missing from LKS 74³. Also, it is possible to damage or destroy birds without logging of trees and shrubs or *vice versa*, one can cause a significant damage to the environment without harming birds.

The necessary objective elements of KarS § 356 include an illegal cutting of trees and shrubs. According to the judicial practice of Estonia, “illegality” in context of the rule in question means particularly forest management violating the terms of the permit (or without one at all). However, the permit for cutting, issued by The Estonian Environmental Board (KeA), does regulate logging in accordance with LKS § 55 section 6¹ only if KeA’s database shows information of habitats of protected species in the cutting area. In case the cutting takes place on a species’ protection site, a non-binding reference to nesting period is made. Most of the time there is no reference, not even of a non-binding nature, to the regulation in question. This means that logging during the nesting season does only rarely violate the terms of the permit. Despite the notion, the author is of the opinion that following the terms of the permit for cutting should not exclude the liability for KarS § 356 and convert the activity legal. It would be

alarming if the protection of wild birds would be ensured only when the database has information about a protected species. In order to follow the requirements of the European Birds Directive, the infringe of provisions imposed by LKS § 55 section 6¹ should be defined as illegal activity in context of KarS § 356. The question is yet to be settled and decided by the prospective judicial practice.

The consequence of illegal cutting of trees and shrubs is sanctioned by KarS § 356 only when it results in significant damage to the environment that according to legal literature is damage to flora. The author is of the opinion that damage to the environment within the meaning of the provision could and should also cover damage to fauna. According to the explanatory memorandum of KarS, the purpose of this provision is to protect the forest that has according to MS a broader meaning than trees and shrubs. Paragraph 3 section 1 of MS explicitly stresses that forest is an ecosystem consisting of forest land and the flora and fauna thereof. However, the damage has to be significant, meaning that it has to exceed 4000 euros. Taking into account the valid material damage compensation system, it is rather unlikely to cause such damage within onetime logging operation. This is because 95% of the forest birds are not under protection and therefore worth of one specimen is merely 6,40 euros, only limited species are worth a bit more: 32 euros. Protected species of I, II and III protection categories are accordingly worth 1300, 640 or 320 euros. The average area being logged is around 2 hectares and the average density is according to various estimates 3-10 pairs of birds. The probability to cause significant damage (in essence, to destroy protected species) does increase with a larger cutting area or with an intermittent offence that is recognized by the dogmatics of Estonian penal law and would allow the damage to be cumulatively calculated.

On the subjective level, two separate offences inside KarS § 356 can be differentiated. According to section 1, the subjective elements of the offense require intent for all the necessary objective elements and the section 2 imposes liability if the activity of illegal cutting is intentional but the damage to the environment is caused through negligence. Here also, at least indirect intent should be assumed because it is highly unlikely that a person working in forestry is not aware of the nesting season. If, however a person knows that the cutting takes place during the nesting season but can not foresee the extent of damage, the liability imposed in section 2 of the provision in question should be applied.

To conclude, it is highly probable that logging during the nesting season of birds is unlawful. Unfortunately, the application of liability has been clearly lacking. To be fair, protection of wild birds should not be mainly ensured by sanctions. The fairest solution that would also reduce the

unnecessary administrative burden would be to implement a logging halt for the most intensive nesting period. Another measure that would enhance compliance with the European Birds Directive outside nesting halt, is that, when issuing the permit for cutting, KeA should, as a standard, impose an additional condition to follow the provisions of LKS § 55 section 6¹.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Alvela, A. Keskkonnaministeeriumi vastused raierahu teemadel – koostamisel olev arengukava otsustab kõik – Maaleht, 31. juuli 2019.
2. Eesti linnudirektiivi aruanne Euroopa Komisjonile perioodi 2008-2012 kohta, 27. märts 2012, lisa 2. – http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ee/eu/art12/envurbexa/EE_birds_reports-14327-155053.xml&conv=343&source=remote (22.03.2020).
3. Eesti Metsa Abiks kodanikuühenduse pöördumine keskkonnaminister Rene Kokki poole. Mai 2019. – http://eestimetsaabiks.emaliikumine.ee/wp-content/uploads/2019/05/Palume_ministrilt_metsarahu.pdf (16.01.2020).
4. Eesti Ornitoloogiaühing. Eesti metsadest on kadunud 60 000 linnupaari aastas, 2017. – <https://www.eoy.ee/rasvatihane/uudised/eesti-metsadest-on-kadunud-60-000-linnupaari-aastas> (22.03.2020).
5. Eesti Ornitoloogiaühing. Pesitsusaegne raie on lindude tahtlik surmamine, 23. mai 2018. – <https://www.eoy.ee/ET/1121-pesitsusaegne-raie-on-lindude-tahtlik-surmamine/> (16.01.2020).
6. Elts, J. jt. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2013-2017. Hirundo 2019, 32/1. – https://www.eoy.ee/hirundo/files/Elts_et_al_2019-1.pdf (22.03.2020).
7. Keskkonnaagentuur. Metsaökosüsteemi seisundi hindamine pikaajaliste riiklike seirete põhjal, 2019. – https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/metsaokosysteemi_seisundi_uuring_31.05pp.pdf (22.03.2020).
8. Keskkonnaministeerium. Metsanduse arengukava aastateks 2021-2030 (seisuga 19. veebruar 2020). – <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/metsandus/metsanduse-arengukava-aastateks-2021-2030> (1.03.2020).
9. Kõrtsmann, H. Keskkonnakahju ja -ohu ning kahju ulatuse karistusõiguslik määratlemine. Magistritöö. Tallinn TÜ Õigusteaduskond 2018. – http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/61244/kortsmann_ma_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y (29.10.2019).
10. Lopman, E.; Vaarmari, K (toim). Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommentaarid. 2. täiendatud väljaanne. SA Keskkonnaõiguse Keskus 2015. – <http://k6k.ee/keskkonnaseadustik/eessona> (29.10.2019).
11. Lopman, E.; Nymann, T. Keskkonnavastutusest keskkonnavastutuse seaduse valguses. Riigikogu Toimetised. RiTO nr 16, 2007. – <https://rito.riigikogu.ee/eelmised-numbrid/nr-16/keskkonnavastutusest-keskkonnavastutuse-seaduse-valguses/> (1.03.2020).

12. Lõhmus, A. Eesti Ornitoloogiaühingu linnukaitsekomisjon 1999: Eesti metsalinnustiku kaitse, Tartu: 1999.
13. Lõhmus, A. Kevadsuvised raied – uue moe kriitika. Eesti Loodus 4, 2000. – https://www.eoy.ee/hirundo/konverents/materjalid/Asko_Lohmus.html (16.01.2020).
14. Madise, Ü jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus: komm vlj. 4. parandatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2017.
15. Mägi, M. Kevadsuviste raiete võimalik mõju metsalindudele ja seda leevendavad meetmed. Tartu: 2019. – https://www.envir.ee/sites/default/files/kevadsuviste_raiete_voimalik_moju_metsalindudele_ja_seda_leevendavad_meetmed.pdf (12.03.2020).
16. Nellis, R. Kuidas läheb meie metsalindudel? Eesti Loodus 70, 2019. – <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=AKeestiloodus201904.2.31.1> (22.03.2020).
17. Nellis, R.; Volke, V. Metsalindude arvukuse muutused perioodil 1983-2018. Hirundo 2019, 32/1. – https://www.eoy.ee/hirundo/files/Nellisi_Volke_2019-1.pdf (22.03.2020).
18. OECD Environmental Performance Reviews: Estonia 2017, 1. märts 2017. – <https://www.oecd.org/estonia/oecd-environmental-performance-reviews-estonia-2017-9789264268241-en.htm> (6.03.2020).
19. Pikamäe, P.; Sootak, J. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2015.
20. Riigikogu Keskkonnakomisjoni seisukoht metsaseaduse § 40 muutmise seaduse eelnõu kohta, 12. mai 2017. – <http://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/878ab0c2-256f-4112-8a5d-fdb4a6cc6913#ssn0wF4g> (22.03.2020).
21. Renno, O. Lindude eluruum on teisenenud. – Maa Elu, 21. Veebruar 2019.
22. RMK pressiteade. Esmaspäeval algab riigimetsas raierahu 12.04. Aprill 2019. – <https://www.rm.ee/organisatsioon/pressiruum/uudised/uudised-2019/esmaspaeval-algab-riigimetsas-raierahu> (16.01.2020).
23. Sein, K. Keskkonnakahjulikust tegevusest tulenevad nõuded – kas eraõiguslikud ja/või avalik-õiguslikud? – Juridica 2007/1.
24. Sootak, J. Kas loodusressursi kahjustamine on ühiskonnakahjulik? Eesti karistusõigus looduskeskkonna kaitsel. – Juridica 2007/7.
25. Sootak, J. Kui isiku tegu vastab mitmele süüteokoosseisule, siis mitme järgi ja kuidas ta tegelikult vastutab? – Juridica 2010/1.
26. Tammekänd, I. Eesti haudelindude levik ja arvukus. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu: 2018.
27. Truu, M. Pilg karistusõiguse lähteile: määratletuse põhimõttest süüteokoosseisu sõnastamisel ja tõlgendamisel. – Juridica 2019/9.

28. Vahtrus, S.; Mannov, M.; Kaljuveer, K-K. Lindude pesitsusaegne raierahu EL ja Eesti õiguses. Õiguslik analüüs. Keskkonnaõiguse Keskus: 2018. – https://www.eoy.ee/pics/old/Raierahu_%C3%B5iguslik_anal%C3%BC%C3%BCs_2018.pdf (22.03.2020).
29. Veinla, H. Keskkonnaõiguse kodifitseerimisest Eestis: põhjused, eesmärgid ja valikud. – *Juridica* 2007/7.
30. Veinla, H.; Saunanen, E. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu põhialused. – *Juridica* 2008/9.
31. Veinla, H. jt. Keskkonnaõigus. Tallinn: Juura 2016.

Kasutatud õigusaktide eelnõud

32. Karistusseadustiku eelnõu seletuskiri. 119 SE. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5c321fb1-dc00-3e2a-aef2-a88bef6d0f5c/Karistusseadustik> (22.03.2020).
33. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 554 SE – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistusseadustiku%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus> (1.03.2020).
34. Keskkonnastutuse seaduse eelnõu seletuskiri. 77 SE. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d98ae5c9-3fad-ccce-4c89-8747c91540e5/Keskkonnastutuse%20seadus> (1.03.2020).
35. Metsaseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 420 SE. – <http://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/878ab0c2-256f-4112-8a5d-fdb4a6cc6913#ssn0wF4g> (6.03.2020).

KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL

Riigisisese õigusaktid

36. Eesti Vabariigi Põhiseadus – RT 1992, 26, 349.
37. Kaitstava loodusobjekti või kaitsmata loomaliigi isendi hävitamise või kahjustamisega ning võõrliigi isendi loodusesse laskmisega tekitatud keskkonnakahju hüvitamise kord ja hüvitise määrad. Vabariigi Valitsuse 8. aprilli 2015. a määrus nr 134. – RT I 2005, 21, 134.
38. Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364.

39. Keskkonnaseadustiku üldosa seadus. – RT I 28.02.2011, 1.
40. Keskkonnastututuse seadus. – RT I 2007, 62, 396.
41. Looduskaitse seadus. – RT I 2004, 38, 258.
42. Metsaseadus. – RT I 2006, 30, 232.

Euroopa Liidu ja rahvusvahelised õigusaktid

43. Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta. – ELT L 206, lk 7-50.
44. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/35/EÜ, 21. aprill 2004, keskkonnastututusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta. – ELT L 143, lk 56.
45. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/99/EÜ, 19. november 2008, keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu. – ELT L 328, lk 28-37.
46. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta. – ELT L 20, lk 7-25.

Välisriikide õigusaktid

47. Suurbritannia keskkonnaseadus: Environmental Protection Act 1990 – <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/43/section/1> (23.02.2020).
48. Uus-Meremaa keskkonnaseadus: Environment Act 1986 – <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1986/0127/22.0/whole.html> (23.02.2020).

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Eesti kohtupraktika

49. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 12. detsembri 2000. a otsus nr 3-1-1-107-00.
50. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28. detsembri 2007. a otsus nr 3-1-1-89-07.
51. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 2. juuni 2011. a otsus nr 3-1-1-28-11.
52. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 30. aprilli 2012. a otsus nr 3-1-1-23-12.
53. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 13. novembri 2014. a otsus nr 3-1-1-67-14.
54. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14. detsembri 2015. a otsus nr 3-1-1-89-15.

Euroopa Kohtu praktika

55. Euroopa Kohtu 18. mai 2006. a otsus nr C-221/04, *Euroopa Ühenduste Komisjon vs Hispaania Kuningriik*.
56. Euroopa Kohtu 17. aprilli 2018. a otsus nr C-441/17, *Euroopa Komisjon vs Poola Vabariik*.

LISA. E-KIRI ASKO LÕHMUSELT

Saatja: Asko Lõhmus <asko.lohmus@ut.ee>
Kuupäev: 8. märts 2020. a. 1:13
Saaja: anlene@protonmail.com
Teema: Re: Pöördumine seoses uurimistööga
Manused: Lõhmus & EOÜ LKK 1999 Metsalinnustiku kaitse.pdf

Tere ja aitäh pöördumast!

Teie kirjeldatud viisil keskkonnakahju määrates on minu koondhinnang, et **on ebatõenäoline, et ühe pesitsusaegse raietöö käigus tekitatakse linnustikule vähemalt 4000 EUR suurune kahju, lähtuvalt praegustest kahjutasumääradest.** Sellel hinnangul on järgmised komponendid:

- lindudele tekitatud kahju hõlmab peamiselt pesade ja pesakondade hukkumist raiealal ja selle vahetus ümbruses (sh väljaveotedel), millele kohalduvad *kaitsealuste liikide puhul* keskeltläbi kolmekordsed määrad munadega pesa puhul (§ 9 lg 2) või poegade arvust lähtuvad määrad (pisut suuremad);
- järelikult oleneb oodatav kahjutasumäär peamiselt **raieala pindalast**, mis keskmise metsateatise puhul on u. 2 ha, ja **raieajast** (maksimum on kaitstavate liikide pesapoegade perioodil);
- Eesti metsalindude keskmised asustustihedused raieküpsetes metsades on suurusjärgus 5-15 paari /ha, suurusjärgu arvutamiseks võib võtta 10 paari/ha (vajadusel leiab täpsemaid andmeid); ei ole teada, kui palju ümbruskond kannatab, aga konservatiivne hinnang võiks olla +20%;
- kaitsealuste liikide osatähtsus kogu metsade haudepaaride arvust on suurusjärgus kuni 5%; vähemalt 95% on seega "kaitse all mitteolevad" liigid (nagu fooniliigid metsvint, salu-, mets- ja väike-lehelind, punarind, aed- ja mustpea-põõsalind, tihased jne.);
- Kui keskmine mõjuala on 2+ ha, siis on tõenäoline, et seal on kuni üks III kategooria kaitsealuse liigi pesa (nt väike-kärbsenäpp või mõni rähn) -> suurusjärk 1000 EUR hüvitatavat keskkonnakahju. Mittekaitsealuste liikide poegi hukkuks juunis eeldatavasti suurusjärgus 2+ ha*5 pesakonda*4+ poega pesakonnas = suurusjärgus 50 isendit -> mõnisada EUR hüvitatavat keskkonnakahju.

- 4000 EUR ületamine on ebatõenäoline isegi I kategooria liigi pesa hävitamisel, kui kohaldatakse 3-kordset määra munadega pesa või poegade arvust lähtuvat määra poegadega pesa puhul (kotkastel on tüüpiliselt 1-2 poega, kalakotkal ja kassikakul küll ka rohkem, ka must-toonekurel mõnikord).

Kui tegin arvestuses vea, siis loodetavasti saate selle loogikat jälgides ise korrigeerida.

Panen lisasse ka ühe oma vana töö (1999), kus lk 6-10 on käsitus kevadsuviste raiete mõjust, sh ka tolleaegne üldarvestus kahjude kohta.

Oluline küsimus on aga **kumulatiivne mõju**, eriti arvestades, et kõiki metsateatise kinnitab Keskkonnaamet. See tähendab, et Keskkonnaamet kumulatiivselt annab välja väga tõenäoliselt kriminaalses ulatuses raielube. Kuidas ja kellele sel puhul vastutus jaotub ning kas ja kes peaks kumulatiivset mõju arvestama (vrd nt keskkonnamõjude hindamisele seatud nõuetega sellist mõju strateegiadokumentide puhul hinnata), seda oskate Teie juba palju paremini käsitleda.

Soovin edu ja loodan, et õnnestub kirjutada hea töö!

Asko Lõhmus

Asko Lõhmus juhtivteadur * lead research fellow

Tartu Ülikool * University of Tartu